

*Ленчук А. С.,
студентка 4-го курсу, за спеціальністю
281 «Публічне управління та адміністрування»;
Гуменюк О. Г.,
доцент, кандидат психологічних наук,
доцент кафедри філософії, соціально-гуманітарних
наук та фізичного виховання;
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОЯВІВ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Аналіз сучасної державної служби в Україні вказує на тенденцію зростання корупції, що залишається актуальною проблемою. Серед поширених корупційних діянь виділяються давання і отримання хабара, а також ініціативний підкуп. Ці дії ґрунтуються на двосторонній угоді, де посадова особа, яка працює у державній службі, надає незаконні послуги за матеріальну винагороду, а фізичні або юридичні особи отримують можливість користуватися державними ресурсами для своїх цілей.

Враховуючи актуальність теми, нами визначена *мета дослідження*: проаналізувати психологічні особливості проявів корупції в державному управлінні.

Корупція є серйозною загрозою для сучасного суспільства, і це соціальне явище має давню історію. Багато країн намагалися боротися з нею, іноді досягаючи певних успіхів, але з часом з'являлися нові форми корупції та методи її здійснення. Важливо відзначити, що корупційні мережі можуть утворюватися прямо в системі державної влади, підвищуючи її складність і адаптивність до зовнішніх втручань. Ця проблема потребує детального аналізу та системних заходів для її подолання [1, с. 3-8].

За періодів соціальних потрясінь корупція стає більш поширеною і суспільно небезпечною явищем. Вона призводить до порушення законності і залежності громадян від дій посадових осіб. Етимологічно слово "корупція" походить від латинського "corrumpere," що означає "розпускання" або "псування" [2, с. 578]. Тобто, корупція може тлумачитися як розпускання інтегритету окремих державних службовців, або як соціальне хворобливе явище, що руйнує державний апарат і суспільство в цілому.

Важливо відзначити, що серед українських вчених і практиків немає чіткого визначення поняття "корупція." Основні підходи до розуміння корупції можна узагальнити наступним чином: корупція може розглядатися як підкуп і продаж державних службовців, або як зловживання владою і посадовим становищем в особистих або чужих інтересах. Корупція також може визначатися як використання посадових повноважень, статусу та авторитету для задоволення особистих інтересів чи інтересів третіх осіб [3, с. 7].

Корупція може бути визначена як складне соціально-психологічне явище, яке виникає внаслідок надання особами владних повноважень та їхнього протиправного використання для особистих інтересів або інтересів третіх осіб. Це асоціальне, аморальне і протиправне явище [4, с. 15].

Нестабільна політична ситуація в Україні створює сприятливі умови для корупції. Часті зміни керівництва державних установ та переведення їхньої діяльності з одного відомства в інше призводять до налагодження корупційних зв'язків між посадовими особами. Освідомленням швидкості кадрових змін, багато посадових осіб спрямовують свої зусилля на особистий збагачення, а не на поліпшення роботи своїх відомств.

Корупція існує в різних політичних і економічних системах і може бути частиною механізму використання бюрократичними структурами суспільства. У демократичних і авторитарних режимах корупція може мати різні наслідки. В більш стабільних суспільствах, вона може залишатися під контролем, а в інших умовах може стати структурно-творчою частиною політичного та громадського життя.

Боротьба з корупцією є пріоритетом для багатьох держав. Вона може включати в себе створення системи правових і інституціональних гарантій для контролю за діяльністю державних органів та окремих посадових осіб. Інші держави можуть призначати заходи, спрямовані на відновлення громадського порядку та перерозподіл впливу між різними елементами панівної олігархії та мафіозними структурами [4, с. 13].

Корупція може мати різних суб'єктів, включаючи державних чиновників, політиків та функціонерів громадських та інших організацій. Особи, які отримують вигоду від корупційних дій, можуть варіюватися від індивідів і фірм до політичних та громадських організацій та іноземних спецслужб. В умовах корупції спостерігається специфічний "поділ влади", включаючи політиків-прагматиків, осіб, що належать до "клану" керівника, і політиків-романтиків, а також мафіозні кола. У багатьох державах приймаються правові нормативні акти, які визначають боротьбу з корупцією, але часто це обмежується лише формальними діями, які не призводять до реальних результатів.

Зовнішній світ також розуміє небезпеку корупції і її вплив на політичну та економічну стабільність. Корумповані і мафіозні групи не мають моральних або психологічних обмежень, і світова спільнота усвідомлює загрозу, яку вони становлять для політично нестабільних регіонів, зокрема посткомуністичних країн. Таким чином, боротьба з корупцією стає важливим аспектом політичної складової держави. Корупція в правовому контексті представляє собою сукупність різних правопорушень, включаючи кримінальні, адміністративні, цивільно-правові та дисциплінарні порушення, а також порушення норм психологічної поведінки посадових осіб, пов'язаних із корупційними діями.

Психологічні аспекти корупційних діянь мають різні форми і види, включаючи зловживання владою або службовим становищем, перевищення влади чи службових повноважень, розкрадання майна, незаконне одержання

матеріальних благ та інші дії, спрямовані на задоволення особистих чи корисливих інтересів. Корупція також включає хабарництво, надання неправомірних переваг, нерухомисть, використання влади для підприємницької діяльності та інші злочини, пов'язані зі зловживанням службовим становищем.

Корупція завжди завдає серйозних шкідливих наслідків для розвитку будь-якої держави. Вона підриває довіру до інститутів влади та ускладнює ефективне управління державою, порушуючи легальні процедури та порядок. Корупція в політичних сферах може підірвати відповідальність посадових осіб та створює негативний вплив на судову систему та правоохоронні органи.

Особливо шкідливим є її вплив на економіку країни. Корупція призводить до зростання витрат на бізнес через незаконні вимоги та узгодження з посадовцями, що призводить до збільшення вартості операцій і ризику розриву угод. В той же час, наявність хабарів може спонукати посадових осіб до створення нових правил і бар'єрів, що ускладнює діяльність бізнесу та підтримує корупцію.

Корупція інколи перетворюється на форму бізнесу та впливає на правила гри, захищаючи компанії зі зв'язками у державних органах від конкуренції та підтримуючи низькопродуктивні фірми. Посадові особи, приховуючи свої ділові відносини, можуть завищувати технічну складність проектів у суспільній сфері, що в подальшому призводить до перекручування справжньої картини інвестиційної діяльності. Корупція також негативно впливає на виконання будівельних, екологічних та інших норм, знижує якість послуг, наданих державними органами, та збільшує фінансовий натиск на уряд. Ці викривлення сповільнюють економічний розвиток країни.

Аналіз наукових джерел дозволяє визначити чотири основних типи корупції: 1 - хабарництво в торгівлі, пов'язане з функціонуванням "чорного ринку", незаконними фінансовими та майновими операціями, ухиленням від сплати податків та фальсифікацією фінансових документів; 2 - патронажна система, де реалізація незаконних угод концентрується в руках обмеженої кількості осіб або організацій, які намагаються отримати контроль над урядом; 3 - непотизм, де відбувається призначення родичів на ключові посади в управлінні, пільгова купівля власності та доступ до конвертованих валют; 4 - кризова корупція, коли бізнесмени діють в умовах ризику та купівля-продаж об'єктів може призвести до значущих політичних змін.

З нашої точки зору, існують різні чинники та умови, які призводять до розвитку корупції. До них відносяться політичні (замкнутість системи управління, повільний розвиток, відсутність системи виховання патріотичних почуттів та моральних якостей), економічні (невигідний режим діяльності підприємств, відсутність прозорості у економічних процесах), правові (відсутність цілісної системи антикорупційних заходів, невизначеність відповідальності за корупційні дії), організаційно-управлінські (відсутність чіткої регламентації діяльності посадових осіб, звичка призначати знайомих на ключові посади) та соціально-психологічні

(нерозвиненість громадянської свідомості, корисливість посадових осіб, професійна та моральна деформація керівників).

Поширеність корупції в різних аспектах суспільного життя та її статус як масового явища призводять до того, що корупція стає нормою, прийнятою в суспільстві. Це стає психологічною частиною життя і призводить до конформізму - діяти так само, як і інші. Навіть якщо люди розуміють, що це неправильно на моральному рівні, на психологічному рівні вони все одно діють згідно із загальною традицією.

Боротьбу з цим явищем можна покращити, збільшивши заробітну плату лікарів, щоб вони боялися втратити роботу, і збільшивши відповідальність за хабарі. Психологічні мотиви корупції різняться в залежності від посадових можливостей і соціального статусу державних службовців. Керівники вищої ланки часто не спираються лише на матеріальну вигоду, оскільки їхня робота більше пов'язана з прийняттям важливих рішень.

Отже, корупція - це не лише соціальне явище, але і психологічне, оскільки вона відображається на поведінці та способі думання людей. Ця проблема може бути вирішена через зміну соціальних норм і підвищення відповідальності за корупційну діяльність.

Враховуючи викладене, можна зробити наступні висновки. Корупція постійно розвивається і адаптується до змін у законодавстві, суспільстві та державі, але її сутність та негативний вплив на психологію державних службовців залишаються незмінними. Зміни у видах і формах корупційних діянь відбуваються під впливом антикорупційних заходів, спрямованих на боротьбу з цим явищем та його обмеження.

Ми вважаємо, що необхідно розширити існуюче антикорупційне законодавство, визначивши можливі форми корупційної поведінки та встановивши адекватні санкції за такі дії. Оскільки актуальність дослідження морально-психологічних факторів корупції полягає в тому, що корупція - це не лише соціальне, але і психологічне та моральне явище, яке може впливати на наше способи мислення та життя.

З метою розв'язання цього завдання, важливо виконати наступні дії:

- Зменшити кількість "хабаромістких" функцій державного управління, таких як видання дозволів, ліцензій, довідок тощо.
- Чітко визначити законодавчі процедури прийняття управлінських рішень.
- Забезпечити прийняття рішень через конкурси та тендери.
- Підвищити соціальний захист населення.
- Збільшити кримінальну відповідальність за корупційну діяльність.

Список використаних джерел

1. Андрійко О. Ф. Правові засоби протидії корупції. 2007. № 4. 3- 8 с.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ; Ірпінь : ВТФ "Перун", 2005. 1728 с.
3. Різак М. І., Бисага Ю. М., Палінчак М. М. Корупція як негативне соціальне явище: шляхи її подолання в Україні та міжнародний досвід. Ужгород : Ліра, 2014. 7 с.
4. Мірошник Ю. П. Корупція в Україні: погляд із-за кордону.: Південноукр.правн. часоп. 2007. N1. С. 12-15.

*Маліновська Ольга Ярославівна,
доцент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом;
Сорочинська Катерина Олександрівна,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти I курсу,
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»;
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ВИКЛИКИ КОМУНІКАЦІЇ ДЛЯ СФЕРИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

У найбільш кризові моменти для суспільства, коли повністю відсутня визначеність у наступному дні, особливу роль відіграє комунікація публічних управлінців. Стиль подачі інформації, її дозованість, а також правдивість визначає, якою держава вийде після переламного моменту. Потрібно доносити дані так, щоб не нашкодити національній безпеці та вгамувати панічні настрої, при цьому не вдаючись до відвертої брехні чи маніпуляцій.

Після того, як росія розв'язала повномасштабну війну на території України, українська влада відчувала виклики комунікації у кризових ситуаціях на собі. Потрібно контактувати з громадськістю, партнерами, а іноді навіть з ворогом. Оскільки це перша війна, коли кожне управлінське рішення стає майже відразу публічним, а ворог використовує дезінформацію як повноцінну зброю, Україні доводиться стежити за сучасними тенденціями ведення професійної комунікації державних управлінців, а іноді самим створювати правила. Таким чином тема викликає зацікавлення, що спонукає до наукових досліджень та публікацій в цій темі.

Комунікація – це процес обміну інформацією, що включає суб'єкти комунікації, спосіб і об'єкт комунікації. У сфері публічного управління вдала комунікація допомагає «встановити й підтримувати двосторонні лінії спілкування та співробітництва між державою та її громадськістю; передбачає розв'язання питань та управління проблемами в ході їх надходження; допомагає адміністрації інформувати громадськість, формувати їх думку та реагувати на запити; визначає і підкреслює відповідальність керівництва, щоб такі зв'язки могли служити суспільним інтересам» [1, с.303]. Проте комунікаційні потреби не можуть існувати відірвано від внутрішніх та зовнішніх чинників, а тому звичний хід обміну даними зазнаватиме змін під час кризових ситуацій, такі як війна [2, с.170].